

quād magis pendere videt omnia in potestate mensoris.

5. Potest insuper suaderi conclusio hac ratione fundamentali, sāpē à nobis insinuata: Homo per peccatum mansit infirmus, & liberum ejus arbitriū, et si non extinctum, tamen debilitatum & infirmatum fuit, in ordine ad bonum morale: Ergo licet ex proprijs viribus efficere possit ea opera quā facilia sunt, subindeque leves superare tentationes, non potest tamen opera ardua ac difficilia præstare, nec graves proinde vincere tentationes, nisi speciali Dei auxilio confortetur & adjuvetur. Pater consequentia exemplo hominis naturali infirmitate laborantis; et si enim ille possit proprijs viribus, & sine alterius adminiculo, motus aliquos leves & faciles hominis sani efficere, ut curvare digitum, movere pedem, & similia; non tamen potest elicere motus perfectos, ut saltare, curre, spatiari, nisi alterius ope adjuvetur. Idem cum proportione de homine in statu naturæ lapsæ dicendum est, ipsum nimur posse ex proprijs viribus aliquos actus faciles, & aliqua opera honesta & moraliter bona efficere, nec non alias leves superare tentationes; non tamen opera ardua & difficilia, ut diligere Deum ut authorem naturæ super omnia, dilectione efficaci, totam legem naturalen observare, vincere graves tentationes, & similia, quæ homo in statu naturæ sana & integræ, ex solis liberi arbitrij viribus præstare poterat. Eodem enim modo, proportione servata, philosophandum est de infirmitate morali orta ex peccato, sicut de physica & naturali.

6. Dices, magnum esse inter utramque discrimen, nam infirmitas physica causat in homine diminutionem membrorum, ideoque reddit hominem inhabilem ad mortum perfectum hominis sani; moralis verò nihil entitatis potentiarum diminuit, cùm naturalia integra post peccatum remaneant, subindeque non potest inducere in homine lapsi inhabilitatem ad opera ordinis naturalis, quantumvis perfecta & difficilia sint.

Sed contra primū, si valeret hoc discrimen, sequeretur hominem lapsum, nedium ex viribus naturæ, posse gravem superare temptationem, sed etiam totam legem naturalem implere, quod est contra communem Theologorum sententiam.

7. Contra secundū, licet homo per culpam originalem nihil entitatis potentiarum amiserit, fuit tamen spoliatus gratuitis, per quā mens subiciebatur Deo, & pars inferior superiori, ex quo oritur infirmitas moralis subindeque inhabilitas & impotentialia in homine lapsi, ad opera ardua & difficilia ordinis naturalis: Ergo quamvis homo per peccatum originale nihil entitatis potentiarum amiserit, mansit tamen infirmus moraliter, & per consequens impotens ad gravis temptationis victoriā viribus proprijs obtinendam.

8. Demum probari potest conclusio hoc discursu: Cuivis agenti connaturale est operari secundum prævalentem inclinationem: Ergo cùm urgente gravi temptatione prævaleat in homine lapsi, inclinatio ad bonum delectabile contrarium rationi, connaturale erit quod voluntas istud sequatur, & præternaturale quod tunc prosequatur honestum & rationi consonum: & consequenter illud, non obstante tali temptatione, prosequi & bono delectabili preferre; atque ad id à Deo determinari, contra id quod connaturaliter, juxta prævalentem tunc inclinationem peti, erit specialis gratia & beneficium Dei.

Nec valer si dicas, hoc argumentum probare etiam

etiam quod homo lapsus non possit sine gratia leves superare tentationes, cùm per illas pariter inclinetur ad bonum sensibile & delectabile, contrarium rationi. Non valet, inquam, licet enim ex levī temptatione oriatur aliqua inclinatio & propensio, ad bonum delectabile; quia tamen illa levis ac debilis est, per rationem & inclinationem naturalem quam homo habet ad bonum honestum, facilè, & absque speciali Dei auxilio, superari potest.

9. Contra nostram conclusionem objici solet hoc argumentum, quod aliquibus difficile apparet: Tentatio quantumvis vehemens, quandiu rationis judicium non absorbet, libertatem non adimit homini lapsi ad ei resistendum: Ergo potest homo lapsus, quantumvis gravi temptatione contra aliquid præceptum legis naturæ pulsatus, temptationem illam superare, absque speciali auxilio. Consequentia videtur legitima, impossibile enim videtur, quod aliquis omni speciali auxilio destitutus, remaneat liber ad resistendum temptationi, si absque speciali auxilio non possit ei resistere. Antecedens verò probatur ex D.Thoma supra qu.10. art.2. & 3. ubi exp̄s̄ docet, à nullo omnino objecto, nullave passione, quantumvis vehemens, voluntatem homini, quandiu est in via, necessarii quoad exercitium actus, sed semper manere liberam, ut eliciat vel non eliciat actum, quod etiam assertit D. Anselmus de libero arbitrio. cap.6. 7.9. & 10. Ratio etiam suffragatur, nam si gravis temptationis libertatem adimteret homini tentato, speciali auxilio ad ei resistendum destituto, homo ille ei consentiendo non peccaret, quia nemo peccat in eo quod liberè vitare non potest.

Respondeo, concessō Antecedenti, negando ejus Consequentiam: Sicut enim ut homo, dicatur liber ad observanda præcepta supernatura, & resistendum temptationibus ad eorum transgressionem inducentibus, non est necesse quod id præstare valeat sine gratia, & ex solis viribus liberi arbitrij, sed sufficit quod id possit mediante gratia, quæ ipsi offertur à Deo, quando urget eorum obligatio, aut pulsat gravis temptatione passim docent SS. Patres impugnantes errorem Pelagi, qui asserebat hominem non esse liberum, si Dei indiget auxilio, sicut refert D.Hieronymus in epist. ad Ctesiphonem: ita pariter ut temptatione gravis contra præcepta naturalia, relinquat hominem lapsum liberum ad resistendum, non requiritur quod ille, tali temptatione pulsatus, possit absque speciali auxilio ipsi resistere, sed sufficit quod id possit cum auxilio speciali, ei à Deo oblato, instante obligatione præcepti naturalis, & gravi illa temptatione urgente: ut enim ait D.Thomas h̄c artic.4. ad 2. Illud quod possumus cum auxilio divino, non est nobis omnino impossibile, secundum illud Philosophi in 3. Et hic, quæ per amicos possumus, aliquatenus nos possumus.

10. Ad complementum hujus questionis, quæres primū, an ad resistendum gravi temptationi contra præcepta naturalia, requiratur gratia entitativæ supernaturalis, vel sufficiat auxilium speciale ordinis naturalis?

Respondeo quod si homo ei resistat ex motivo aliquo supernaturali, requiratur gratia entitativæ supernaturalis; quia cum actus specificetur à motivo ex quo elicetur, actus quo quis ex motivo supernaturali alicui temptationi resistit, non potest non esse supernaturalis, subindeque pro sui principio gratiam entitativæ supernaturalem non exi-

gere. Si verò tali temptationi resistat ex motivo aliquo honesto ordinis naturalis, sufficit auxilium speciale ordinis naturalis; quia cùm tunc actus ille quo ei resistit sit entitativæ naturalis, nequit exigere pro principio sui gratiam supernaturalem entitativæ. Unde supra cap.3. dicebamus, quod dilectio naturalis, Dei, non requirit gratiam supernaturalem entitativæ pro principio eliciente, sed dumtaxat expediente, ratione incompatibilitatis quam habet cum peccato, quæ in victoria gravis temptationis non invenitur.

11. Quæres secundū, an ea quæ diximus de homine lapsi, seu in statu naturæ lapsæ existente, sint intelligenda de homine jam justificato per gratiam?

Respondeo affirmativè, nam in homine justificato manet rebellio appetitus contra rationem, ex qua provenit vitium debilitas in ordine ad bonum morale; unde sicut ob hanc rationem indiget speciali auxilio ad dilectionem Dei naturalem, & ad totius legis naturæ observantiam; ita pariter eo eger ad gravis temptationis victoriā, ut magis constabit ex dicendis capite sequenti.

C A P U T VI.

De necessitate gratiae ad diu vitanda omnia peccata mortalia quæ sunt contra legem naturæ.

1. *C*um fide certum sit, hominem non posse sine gratia præcepta supernatura adimplere, eadem certitudine constat, ipsum quoque non posse sine ea vitare illa peccata quæ in transgressione vel omissione talium præceptorum consistunt; unde solū difficultas est de peccatis mortalibus quæ sunt contra legem naturæ, an scilicet illa possint diu vitare sine gratia? Pro resolutione.

2. Dico breviter, hominem in statu naturæ lapsæ, non posse viribus sua naturæ, diu vitare peccata mortalia quæ sunt contra legem naturalem, sed ad hoc gratiam tum justificantem tum auxiliantem requiri.

Prima pars constat ex dictis supra cap.4. ibi enim ostendimus hominem lapsum non posse ex viribus sua naturæ totam legem naturalem adimplere: Ergo nec diu potest ex proprijs viribus vitare omnia peccata mortalia contra tales legem. Consequentia pater, ideo enim homo peccat, quia non adimpler præcepta: Ergo si non potest diu proprijs viribus servare totam legem naturalem, neque ex eisdem poterit diu vitare omnia peccata mortalia contra legem naturæ.

3. Potest insuper eadem veritas suaderi ratione D.Thomæ h̄c art.8. Homo in statu naturæ lapsæ habet multa tam intrinseca quam extrinseca, provocantia ipsum ad peccandum, nimur rebellio, appetitus, temptationem Dæmonianam, & societatem pravorum hominum, qui suis exemplis & consilijs inducunt nos ad peccandum; & corruptio corporis terreni, & distractio circa res mundanas, & ad vitam necessarias, impedit continuam vigiliam & attentionem mentis ad vitanda illa pericula, juxta illud Sapient. 9. *Corpus quod corrumperit aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensim multa cogitantem:* Ergo non potest

test viribus suæ naturæ resistere omnibus , atque adeò nec vitare omnia peccata mortalia contra legem naturæ.

4. Quod autem ad illa vitanda, gratia habituialis seu iustificans requiratur, probat idem S. Doctor ibidem hac ratione. Ut homo possit diu vitare omnia peccata mortalia, necesse est quod habeat cor suum ita firmatum in Deo , ut pro nullo bono consequendo , vel malo vitando , ab eo separari velit : Sed qui est in peccato mortali , & gratia ac charitate privatus , non habet cor suum ita firmatum in Deo, sed ab eo potius aversum , & conversum ad creaturam tanquam in ultimum finem : Ergo omnia peccata mortalia diu vitare non potest. Minor constat , Major vero probatur à D. Thoma dupliciter. Primo à simili , sicut enim inferior appetitus non totaliter subjecto rationi , non potest fieri quin contingat motus inordinatus in ipso , & in hujusmodi motibus peccata venialia; ita ratione non subdita Deo , & non firmata in illo tanquam in ultimo fine , non potest fieri quin multæ contingat inordinatus & peccata in ipsis actibus rationis. Unde Prosper 5. de vocatione gentium cap.2. *Voluntas mutabilis qua non ab incommutabili voluntate regitur, tanto citius appropinquat iniquitati, quanto acris intenditur actioni.* Hinc etiam Chrysostomus in cap. 11. Matth. comparat peccatorem navi , malo , velis , & gubernaculo destitutæ , qua certissimo naufragio exposita est , & qua fertur non quod nauta eam dirigit , sed quod ventorum & procellarum imperus eam impellit. Secundo tandem Majorem probat S. Doctor ex eo quod cùm in hac vita multa occurrant mala que formidamus , & bona delectabilia ad quæ allucimur , nisi homo habeat cor suum firmatum in Deo , recedit ab eo propter consequenda bona , vel mala vitanda , contempnendo præcepta ipsius , & sic moraliter peccat.

Addit quod , in repentinis homo operatur secundum finem præconcepsum , & secundum habitum præexistenter , quævis ex premeditatione rationis homo possit aliquid agere præter ordinem finis præconcepiti , & præter inclinationem habitus. Sed quia homo non potest semper esse in tali premeditatione , non potest contingere , ut diu permaneat , quia operetur secundum convenientiam voluntatis deordinatus à Deo , nisi cito per gratiam ad debitum ordinem reparetur. Unde Gregorius 22. moral. cap.12. Peccatum quod per paupertatem mox non detur , suo pondere in aliud trahit. Id constat exemplo Davidis , qui commisso adulterio , statim addidit homicidium. Et sane , cùm via peccatorum , ut ait Propheta regius Psalm. 34. sint tenebrae , & lubricum , & Angelus Dominus persequens illos , sine dubio non infrequentius peccando cadunt , quam offendere solent qui per lubrica in tenebris ambulant , & ab hostibus eos persequentes urgentur & impelluntur.

5. Tertia demum pars conclusionis , quæ asserit hominem in statu naturæ lapsæ , ut diu vitet omnia peccata mortalia contra legem naturæ , non solum gratia justificante , sed etiam auxiliante egere , passim docetur à SS. Patribus , præsertim ab Augustino de natura & gratia cap.26. his verbis: *Sicut oculus corporis plenissimè sanus , nisi candore luctis adjutus , non potest cernere , sic & homo perfectissime etiam iustificatus , nisi eterna luce iustitia divinitus adjuvetur , recte non potest vivere.* Et lib. de Ecclesiogmat. cap. 24. ait , neminem , etiam baptismatis gratiæ renovatum , idoneum esse ad superandas diabolis insidias , & ad vincendas carnis concupiscentias , nisi per quotidianum adjutorium Dei , perse-

verantiam bona conversationis acciperet. Perseverantia autem nomine , non solum eam quæ est usque ad finem intelligit , sed etiam illam quæ quis per multum tempus sine peccato perseverat; hanc enim etiam posse dici perseverantiam docet idem S. Doctor lib. de bono persever. cap.1.

6. Eadem nostræ conclusionis partem docet S. Thomas hic art.9. ubi ait hominem in gratia constitutum , ad bene operandum & vitandam peccatum , indigere auxilio Dei , non solum ex ratione generali quæ nulla res creata potest in actu prodire , nisi virtute divina motionis , sed etiam ratione speciali , propriæ conditionem status humanae naturæ , quæ quidem libet per gratiam sanetur quantum ad mentem ; remanet tamen in ea corruptio & infelicitas quantum ad carnem , per quam servit legi peccati , ut dicitur ad Roman. 7. Remanet etiam quædam ignorantia obscuritas , secundum quam , ut etiam dicitur ad Roman. 8. quid oremus sicut oportet nescimus.

7. Aliam rationem insinuat idem S. Doctor supra qu.68.art.2. ubi sic ait: *Id quod imperfectè habet naturam aliquam , vel formam , aut virtutem , non potest per se operari , nisi ab altero moreatur. Sicut Sol quia est perfectè lucidus , per seipsum potest illuminare : luna autem in qua est imperfectè natura lucis , non illuminat nisi illuminata. Medicus etiam qui perfectè novit artem medicinæ , potest per se operari ; sed discipulus ejus , qui nondum est plenè instrutus , non potest per se operari , nisi ab eo instruatur.* Sed gratia iustificans , in hoc statu viae , imperfectè participatur ab homine justo : Ergo ille non potest per seipsum gratiam perfectè operari , & diu facere bonum & vitare peccatum , nisi speciali Dei auxilio moveatur & adjuvetur. Major constat , Minor vero egregie probatur ac illustratur à nostro Conrado in commentario ad art.9. hujus questionis , ubi notat quod gratia via triplicem habet imperfectiōnem , per comparationem ad gratiam patriæ. Prima est in modo operandi , nam gratia patriæ semper causat actualē amorem Dei , non gratia viae , propter quod dicitur Matth. 11. quod quilibet beatus , quantumvis minimus , major est Joanne Baptista , scilicet quantum ad modum operandi ; quia Joannes non semper actu amabat Deum , sicut beati. Secunda est , quod gratia viatoris , quantumvis intensa , de lege ordinaria non sanat perfectè appetitum , sicut gratia beatorum. Tertia est , quod non perficit rationem ut immobiliter inhæreat divina regulæ , sicut gratia patriæ.

8. Aliam rationem insinuat S. Doctor 3. contra Gent. cap.155. ubi sic discurrit: *Omne quod est variabile , ad hoc quod figuratur in uno , indiget auxilio alius moventis immobilis : homo autem variabilis est , & de malo in bonum , & de bono in malum : ad hoc igitur ut immobiliter perseveret in bono , indiget auxilio divino.* Idem docet 2.2. qu.137. att.4. his verbis: *Cum liberum arbitrium de se sit veribile , & hoc ei non tollatur per habitualem gratiam præsentis vite , non subest potest liberi arbitrii , eti. in reparati , ut se immobiliter in bono statuat , licet sit in potestate ejus quod hoc eligat ; plerumque enim cadit sub nostra potestate electio , sed non executio.*

9. Ex his intelliges , justos debere quotidie orare ad obtinendum à Deo auxilium illud speciale ad vitanda peccata , & perseverandum in bono necessarium , ut monerit Concilium Arausicanum can.10. dicens , *Adjutorium Dei etiam a renatis & sanctis semper est implorandum , ut ad finem bonum pervenire , vel in bono possint opere perdurare.* Debent etiam

etiam iusti quotidie gratias agere Deo , quod à peccato servati sint , ut eleganter declarat Augustinus homil. 23. inter 50. his verbis: *Agnoscere gratiam ejus cui debes & quod non admisisti. Mihi debet iste quod factum est , & dimissum vidisti ; mihi debes & tu quod non admisisti. Nullus enim est peccatum quod fecit homo , quod non possit facere alter homo , si desit rector à quo factus est homo.* Et lib. 2. Confess. cap.7. *Diligam te Domine (inquit) & gratias agam , & confitebor nomini tuo , quoniam tanta dimisisti mihi mala , & nefaria opera mea. Gratia tua depuo & misericordia tua quod peccata mea tanquam glaciem solvisti. Gratia tua depuo & quicumque non feci mala , & omnia mihi dimissi esse fator , & que mea sponte feci mala , & que deinceps non feci.*

10. Objicies primò: Ideo homo in statu naturæ lapsæ non potest servare totam legem , & vitare diu omnia peccata mortalia , quia observare totam legem , & omnia peccata vitare , est opus hominis fani , atque adeò nequit ab infirmo praestari , ut in prima probatione nostræ conclusionis declaravimus: Sed homo sanatur per gratiam habitualem , quæ idcirco à D. Thoma hic art.4. fanas appellatur: Ergo per illam fit potens ad observandam totam legem , & diu vitanda omnia peccata mortalia , subindeque ad hoc non indiget ulterius auxilio Dei speciali.

Respondeo quod licet homo per gratiam habitualem sanetur , non tamen totaliter & adæquatè , nam ut ait S. Doctor supra relatus , *Licet per gratiam sanetur quantum ad mentem , remanet tamen in eo corruptio quantum ad carnem , per quam servit legi peccati.* Id est concupiscentia inclinans ad malum , & ad bonum delectabile contrarium rationi , ex quo oriuntur variae & graves tentationes , quæ voluntatem ad peccatum pertrahunt ; unde ut homo iustificatus illas supererit , & omnia vitet peccata mortalia , ultra gratiam habitualem , indiget speciali Dei auxilio , quo in bonum inclinetur , & mutetur mens affectio , quam ex cupiditate alienante contrahit.

11. Dices: D. Thomas 3.p.q.62. art.6. ad 3. loquens de gratia habituali ait quod *minima gratia potest resistere culibet concupiscentia:* Ergo per gratiam habitualem homo totaliter & perfectè sanatur , & fit potens ad resistendum omnibus concupiscentiæ illecebris & temptationibus , subindeque ad vitanda omnia peccata mortalia.

Respondeo vel D. Thomam ibi loqui de gratia habituali , non excludendo , sed supponendo auxilium Dei speciale , sine quo neque maxima gratia potest diu resistere omni tentationi. Vel solum velle (ut interpretatur Caieranus hic art.9.) quod minima gratia sufficit , quantum est de se , & ex natura sua ad resistendum culibet concupiscentiæ , non vero quatenus est in tali subjecto , cum pigna appetitus , & cum debilitate rationis , propter ignorantiam. Sicut enim licet calor aquæ ballicantis supererit ejus frigiditatem , quia tamen non est in subjecto sibi connaturali , statim à frigore expellitur : sic etiam , quia gratia in nobis viatoribus non est in subjecto sibi proportionato , sed multum infirmo & indisposito , licet ipsa fortior sit concupiscentiæ ab ea tamen , ratione subjecti , si auxilio Dei speciali destituantur , superatur & corruptitur.

12. Objicies secundò: Ideo juxta D. Thomam hic art.8. homo existens in peccato mortali non potest diu omnia mortalia collectivè vitare , quia non habet cor firmatum in Deo , ut pro nullo bono obtinendo , vel malo vitando , ab eo separetur.

At homo iustus , per gratiam habitualem habet cor suum firmatum in Deo ut ultimo fine : Ergo per illam habet sufficientes vires ad diu vitanda omnia peccata mortalia collectivè. Unde idem S. Doctor ibidem ait quod homo in statu gratiæ , potest abstinere ab omni peccato mortali quod in ratione consistit.

Respondeo negationem firmitatis cordis in Deo esse quidem causam cur homo lapsus non possit diu omnia mortalia collectivè vitare , non tam totalem & adæquatamnam præter illam alia hujus impotentiae causa reperitur , nempe negotiis subordinationis & subjectionis partis inferioris ad superiori , ut docet D. Thomas hic art.9. unde cum in statu naturæ lapsæ hæc secunda causa in homine iustificato perseveret , ens prima non subsistat , non potest vitare omnia mortalia collectivè , sed ea duntaxat quæ ex prima causa , nimirum deordinatione rationis , per aversionem à Deo , & conversionem ad creaturam , trahunt originem. Et hoc solum intendit S. Doctor , dum ait quod homo in statu gratiæ potest abstinere ab omni peccato mortali quod in ratione consistit.

CAPUT VII.

De necessitate gratiæ ad vitanda peccata venialia.

1. Ceterum est hominem in statu naturæ lapsæ , cum auxiliis huius statui ordinariis , posse singula peccata venialia devitare ; alioquin non peccaret ea committendo ; cum nullus peccet in eo quod vitare non potest. Constat etiam , illius cum iisdem auxiliis posse brevi aliquo temporis spatio esse sine peccato veniali. Nam ut S. Thomas 3.p.qu.79.art.4.ad 2. exponens illud 1. Ioa.1. Si dixerimus quia peccatum non habemus , ait : *Hoc non est intelligentiam quin aliqua hora posset homo esse absque omni reatu peccati venialis , sed quia vitam istam sancti non ducunt sine peccatis venialibus.* Unde solum difficultas est , an homo per totam vitam , vel per longum tempus , omnia venialia collectivè vitare possit , seu nunquam vel raro peccare venialiter: Pro resolutione.

2. Dico breviter , neminem per totam vitam , vel per aliquod longum tempus , posse cum auxiliis de lege ordinaria gratiæ habituali annexis , omnia peccata venialia collectivè vitare , sed ad id requiri speciale privilegium , quod soli Deiparae Virginis fuit concessum.

Prima pars est certa de fide , ac definita in Concilio Millevitanus can.7. & 8. & in Tridentino sess. 6. can.23. constatque variis Scripturæ testimoniis , quibus asseritur , nullum esse quantalibet gratiæ ornatum , qui aliquando non peccet : Secundi Paralip.6. Nec enim est homo quia non peccet. Jacobi 3. In multis offendimus omnes. Psalm. 51. Remissi iniuriam peccati mei pro hac (scilicet peccati remissione) orabit ab te omnis (non solum peccator sed) Sanctus. Demum 1. Joan.1. Si dixerimus quia peccatum non habemus , ipsi nos seducimus. Ex quibus & similibus testimoniosis hoc argumentum formatum : Id quod est contra legem communem , speciale privilegium est : Sed justum omnia peccata venialia collectivè sumpta vitare , est contra legem communem , quia Deus statuit omnibus iustis aliqua venialia peccare , ut constat ex predictis Scripturæ testimoniis: Ergo nullus potest ab omni